

Overweging vierde zondag in de veertigdagentijd

27 maart 2022

Inleiding

Vandaag is het zondag Laetare. Verheug u want het einde van de vasten is nabij. Eigenlijk zouden de liturgische kleuren vandaag roze moeten zijn. In het donkere paars licht al het wit van Pasen op. De afgelopen weken is deze beweging ook volop in de natuur zichtbaar geweest. Het doodse van de winter hebben we zo goed als achter ons gelaten. Het nieuwe leven dat de lente brengt, wordt langzaamaan steeds meer zichtbaar.

Dit is ook het thema in de lezingen van deze zondag. We lezen over zoeken en vinden; het gaat over zoekers en vindsters. Het Joodse volk dat veertig jaar op zoek is naar een plek om in vrijheid te kunnen leven; Een jongste zoon die op zoek is naar het goede leven. We gaan vandaag horen of ze vinden wat ze zoeken of er een plek is waar ze thuis kunnen komen.

Overweging

De parabel in het evangelie van deze zondag is misschien wel een van de meest bekende verhalen van Jezus. Net als elke goede Rabbi, is ook Jezus een meestersverteller. Hij verstaat de kunst om op vragen niet met een pasklaar antwoord te komen. Nee, Jezus vertelt als antwoord op vragen vaak een verhaal. Daarmee daagt hij zijn toehoorders toen, en daagt hij ook ons vandaag, uit om actief te luisteren en te zoeken wat het verhaal ons te vertellen heeft, welk antwoord wij uit deze parabel kunnen filteren.

Jezus begint zijn verhaal met: 'een man had twee zonen.' Door daarna meteen in te zoomen op de jongste zoon die zijn deel van de erfenis opeist, trekt hij ons meteen in het verhaal. Ik weet heel zeker dat Jezus niet gezegd zal hebben:

"Jongens luister eens goed, ik ga jullie een verhaal vertellen. De titel van het verhaal is..." En daar zit meteen mijn probleem bij deze parabel. Wij kennen dit verhaal als de parabel van de 'Verloren zoon.' Ik stoor me al jaren aan deze titel. Het is in mijn ogen een totaal misleidende titel, die absoluut geen recht doet aan het verhaal dat Jezus ons vandaag vertelt.

Om mijn standpunt uit te leggen, maak ik even kort een uitstapje naar een les godsdienst/ levensbeschouwing die ik geef aan mijn studenten van het eerste jaar van de Pabo. De studenten zitten in groepjes van vier. Elk groepje krijgt een stapeltje afbeeldingen uit hetzelfde prentenboek. Er is maar één verschil: sommige groepjes krijgen ook een scan van de kaft met daarop de titel van het prentenboek. De overige groepjes hebben deze informatie niet. Met behulp van de afbeeldingen, mogen de studenten een verhaal maken en bij dit verhaal een levensbeschouwelijk thema bedenken waarmee ze met de kinderen op de basisschool aan de slag willen gaan. Als de verhalen af zijn, gaan we alle groepen langs om naar de bedachte verhalen te luisteren. Bij de studenten die de kaft niet hadden, ontstaat altijd wat gemor als ze ontdekken dat ze minder informatie hadden dan de studenten die de kaft wel hadden. Maar in het gesprek dat na het vertellen van alle verhalen volgt, blijkt dat zij achteraf juist blij zijn dat ze deze informatie niet hadden. Hierdoor voelden ze veel meer ruimte om hun eigen creatieve invulling aan het verhaal te geven.

Doordat we de parabel van vandaag kennen met de titel: 'De verloren zoon', worden we al in een richting van een betekenis geduwd. Zelfs als we de alternatieve titel gebruiken: die van - 'De barmhartige vader' – wordt onze interpretatie ook op voorhand gekleurd. De eerste vraag die de titel: 'De verloren zoon' bij mij oproept, is de vraag wie van de twee zonen dan eigenlijk de verloren zoon is?

In onze traditie wordt dit altijd gekoppeld aan de jongste zoon. Maar volgens mij klopt dit helemaal niet. Ik zou dit verhaal wel eens vanuit een heel ander perspectief willen bekijken.

Waarom wordt de jongste zoon als 'verloren' beschouwd? Hij spreekt mij eigenlijk veel meer aan dan die oudste zoon. Het zegt waarschijnlijk ook heel veel over mij dat ik die jongste zoon eigenlijk veel boeiender vind. Deze jongste zoon zou ik eerder dapper willen noemen. Hij heeft voldoende vertrouwen om op weg te gaan. Daarbij weet hij niet hoe het zal aflopen, maar hij durft het risico te nemen en durft daarbij ook fouten te maken.

Dat vol vertrouwen op weg gaan zonder te weten waar de weg naartoe zal leiden, gaat ook op voor het Joodse volk. Omdat hij zich geroepen weet door god, durft Mozes het aan om in te gaan tegen Farao. Hij durft in te gaan tegen de macht die zijn volk tot slaaf heeft gemaakt. Hij durft te geloven in de droom dat het anders kan. De vrijheid die lonkt is sterker dan de angst voor het onbekende. Maar na het verbreken van de boeien van de slavernij, na een spannende tocht door de zee die wijkt en ruimte maakt, komt het volk in de woestijn; Veertig jaar ploeteren. Maar deze veertig jaren waren nodig om van de stammen van Israël, daadwerkelijk één volk te maken. Het is de tijd die nodig was om met de ruimte van de verkregen vrijheid om te leren gaan. De verhalen in het boek Exodus maken duidelijk dat dit ging met vallen en opstaan. Want het was af en toe zo zwaar, dat het slavenhuis soms als een paradijselijk alternatief lonkte. Het was een barre zwerftocht, en soms denk je: gaat het ooit lukken? Maar uiteindelijk, zo lezen we vandaag in de eerste lezing, is het volk aangekomen in het land van belofte; Ze kunnen er feest vieren; Uiteindelijk zijn ze thuisgekomen.

Ook de jongste zoon komt uiteindelijk thuis. Wat er verder met de vader en de zonen in de parabel gebeurt weten we niet. Het is in ieder geval geen sprookje dat eindigt met de vaste formule: 'en ze leefden nog lang en gelukkig...' Zelfs die vage open afsluiting biedt Jezus in zijn parabel niet. Van het volk weten we dat ze nu thuis zijn gekomen, maar dat er ook nog ballingschap komt. Het is daarbij misschien wel bijzonder dat juist in die ballingschap het volk tot bewustwording komt. Want misschien wel juist in die ballingschap wordt de kracht van hun god herontdekt. Dat geldt ook voor de jongste zoon. Juist ver weg van huis, als hij afstand heeft genomen van wat hem bekend was, kan hij met nieuwe ogen naar zijn thuis kijken, ziet hij met nieuwe ogen de liefdevolle kracht van zijn vader. En om in taal van deze tijd te spreken: de jongste zoon gaat naar zijn thuis 2.0

Dat is waarom ik de jongste zoon niet als de verloren zoon kan zien. Hij heeft lef, durft op weg te gaan, het onzekere avontuur tegemoet. Hij is nieuwsgierig naar wat er nog meer te ontdekken is in het leven. Zo'n stap zetten, is eng. Je moet een groot vertrouwen hebben om het aan te durven nieuwe wegen te ontdekken. Ook voor de vader is het eng. Hij moet zijn zoon loslaten om hem op ontdekkingstocht te laten gaan. Ergens moet die vader diep

vanbinnen een groot vertrouwen in zijn zoon hebben gehad. Alleen dan kun je de ander loslaten en ruimte geven.

Als er al sprake is van een verloren zoon, is in mijn ogen de oudste zoon de verloren zoon. Hij heeft in principe alles wat nodig is om gelukkig te zijn, maar hij ziet het niet, hij lijkt er geen oog voor te hebben. Hij is volgens mij eerder laf. Hij is bang om op weg te gaan om verder te kijken dan zijn bekende werkelijkheid. Er is veel geloof, hoop en liefde nodig om los te durven laten, om iets anders uit te proberen, om fouten te durven maken. Dit geldt in de parabel zowel voor de jongste zoon als voor de vader.

In zowel de eerste lezing als in de parabel kan het volgens mij gaan over bevrijding van wat je knecht of waarvan je dént dat het je knecht. Zit niet vast in zekerheden, die mogelijk schijnzekerheden kunnen zijn. Durf je vleugels uit te slaan. Want we mogen proberen hoog te vliegen in de wetenschap dat we dan ook diep kunnen vallen. Maar ook in het vaste vertrouwen, dat er één is die ons altijd weer op zal vangen. Als ik deze parabel een titel zou mogen geven zou het iets zijn in de trant van:

De zoon die zijn vleugels durfde uit te slaan;

of

De zoon die het avontuur van het leven aandurfde;

Wat is uw titel voor deze parabel en wat zegt dit over u?